

43 ...ἐλθὺν Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀρμαθαίας **εὐσχήμων** (σημῶς εἰρησῆς) βουλευτὴς ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, πολυμίαια εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον καὶ **ῥηπίσατο** τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἴδῃ **τέθνηκε**, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπιρῆψεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε. 45 καὶ **γνοῦς** (μάθ. 15, μτχ. Ἄρ. 6, ῥ. γηνώσκω) ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρίσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ. 46 καὶ ἀγοράσας σινδὸνα καὶ **καθελὺν** (μάθ. 11, μτχ. Ἄρ. 6, ῥ. καθαιρεύω· κατεβάτω) αὐτὸν **ἐνείλισε** τῇ σινδόνι καὶ **κατέθηκεν** (τοποθέτησε, γ' ἐκ Ἄρ. 6, ῥ. καταπέθημι) αὐτὸν ἐν μνμείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσέκυλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνμείου. 47 ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία Ἰωσήφ ἐθαύρουν τοῦ τίθεται. 1 Καὶ **διαγενομένου** (ἀφ' οὗ πέρασε μτχ. Ἄρ. ῥ. διαγήνομαι) τοῦ σαββάτου Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Καλύμῃ ἠγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. 2 καὶ λίαν πρωὶ πῆς μᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνμεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. 3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτὰς τίς ἀποκύλισαι ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνμείου; 4 καὶ ἀναβλέψασα θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος ἦν γὰρ μέγας σφῶδρα. 5 καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνμεῖον εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιῶς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. 6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς μὴ ἐκταμβέσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ἐσταυρωμένον ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε· ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. 7 ἀλλ' ὑπάγετε εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι **προάγει** (προάγω= προχωρῶ ἐμπρὸς μάθ. 9, 21) ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. 8 καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνμείου **εἶχε** δὲ **αὐτὰς** (κατέχε· τὰς εἶχε καταλάβα) τρόμος καὶ ἐκστασις, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν εἶπον ἐφοβοῦντο γάρ.

Γραμματικά σχόλια

- ῥηπίσατο**: γ' ἐνικό Ἄρ. τοῦ ῥ. Μ.Φ. αἰτέομαι-οῦμαι (ζητῶ κάτι χάριν ἐμαυτοῦ)· Ἔνεστ. αἰτοῦμαι, Πρτ. ῥιτούμην, Μέλλ. αἰπίσομαι, Ἄρ. ῥηπίσομαι, Παθ. Ἄρ. ῥηπίθην, Πρκμ. ῥηπίμαι, Ὑπερσ. ῥηπίμην· 6.Φ. αἰτέω-ῶ (ζητῶ νά λάβω).
- τέθνηκε**: γ' ἐνικό Πρκμ. τοῦ ῥ. 6.Φ. θνήσκω (ἀποθνήσκω, φρονέομαι), συνήθ. σύνθετο: ἀποθνήσκω· Ἔνεστ. θνήσκω, Πρτ. ἔθνησκον, Μέλλ. θηνοῦμαι, Ἄρ. ἔθانون, Πρκμ. τέθνηκα, Ὑπερσ. ἐτέθνηκεν·
- ἐνείλισε**: γ' ἐνικό Ἄρ. τοῦ ῥ. 6.Φ. ἐνείλω [σύνθετο: ἐν+είλω/(εἰλλω/ἰλλω/εἰλέω-ῶ)]: εἰλω= τυλίσσω· συνωθῶ [Ἔνεστ. εἰλω, Πρτ. εἰλεον, Μέλλ. εἰλίσω, Ἄρ. εἰλίσα] παράγωγα/σύνθετα: εἰλέος/ἰλέος (ἀποφρακτικὴ συστροφὴ τῶν ἐντέρων), εἰλίμα (σκέπασμα), εἰλίσις (περιστροφὴ, συστροφὴ), εἰλιτός (τυλιγμένος, συσπαραμμμένος σέ κύλινδρο), εἰλιτάριον (βιβλίον ἢ χειρόγραφο σέ σχῆμα κυλίνδρου), εἰλιτόν (τὸ ὕφασμα ποῦ στρώνεται πάνω σπὴν Ἄγια Τράπεζα καὶ πάνω στό ὁποῖο κατά τὴ Θεία εὐχαριστία τοποθετοῦνται τὰ Τίμα Δύρα), ἰλι (πλιθινοσῶμαδα ἄνθρ. ἢ ζῶνιν στρατ. μονάδα).

Συντακτικά σχόλια – Ἑνεργητικά ῥ.: μεταβατικά-ἀμετάβατα, μονόπτωτα-δίπτωτα

Ἑνεργητικά λέγονται τὰ ῥ. ποῦ φανεροῦνται ὅτι τὸ ὑποκείμενόν τοὺς κάτι κάτι κάνει. Διακρίνονται σέ: **μεταβατικά** (ὅταν ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει/πηγαίνει σ' ἕνα πρόσωπο, ζῶο ἢ πρᾶγμα διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο) καὶ σέ **ἀμετάβατα** (ὅταν ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν μεταβαίνει σέ ἄλλο πρόσωπο, ζῶο ἢ πρᾶγμα ἀλλὰ ἀπλῶς παραμένει στό ὑποκείμενο).

π.χ. (ἀμετάβ.): Ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνμείου. (χωρὶς ἀντικείμενο)// **(μεταβ.)** Ἰὸν Κύριον ἠμνοῦμεν. (αἰπατ.)

Ἡ λέξη ἢ φράση ἢ ἔκφραση ἢ ἡ πρόταση ποῦ φανεροῦνται σέ τί μεταβαίνει (ποῦ πηγαίνει) ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου τοῦ ῥ. ὀνομάζεται **ἀντικείμενο**. **Ὡς ἀντικείμενο ἐνός μεταβατικοῦ ῥ. μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ:** οὐσιαστικό, ἀντωνυμία, ἀριθμητικό, πρόταση ὀλόκληρη, ἐπίθετο, μετοχή, ἀπαρέμφατο, κάθε ἄκλιτη λέξη ἢ ὁποῖα μέ τὸ ἄρθρο οὐσιαστικοποιεῖται.

π.χ. Πάντες **ἀπολαύσατε** τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. (οὐσ.)// Ὁ Δεσπότης **δέχεται** τὸν ἔσχατον. (ἐπίθετο)// **Θεωροῦσι** ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος. (εἰδικὴ πρόταση)// **Ἀγαπήατε** ἀλλήλους. (ἀντικ.)

☞ **Τὸ ἀντικείμενο μπαίνει πάντοτε στίς πλάγιες πτώσεις αἰτιατικῆ, γενικῆ, δοτικῆ.**

Ἀπὸ τὰ μεταβατικά ῥ. ἄλλα δέχονται ἕνα μόνο ἀντικείμενο (καὶ ὀνομάζονται **μονόπτωτα**):

π.χ. Ἔθεασάμεθα **τὴν δόξαν** αὐτοῦ. (αἰτιατ.) // **Οὐχ** ἡμεῖς **διαφέρομε** αὐτῶν. (γεν.) // Ὁ ἄγγελος **ἔβδα** **τῇ** **Κεχαριτωμένῃ**. (δοτ.)

ἐνῶ ἄλλα δέχονται **δύο ἀντικείμενα** (καὶ ὀνομάζονται **δίπτωτα**) μέ τοὺς ἑξῆς συνδυασμοὺς πτώσεων: αἰτιατικῆ + αἰτιατικῆ· αἰτιατικῆ + δοτικῆ· αἰτιατικῆ + γενικῆ· γενικῆ + δοτικῆ.

π.χ.: **Δίδαξόν με** τὰ δικαιώματά σου. (αἰπατ. + αἰπατ.) // **Καὶ οὐδὲν οὐδεὶς εἶπον**. (αἰπατ. + δοτ.)

Σημειώσεις: ἕνα μονόπτωτο ῥ. μπορεῖ νά δέχεται ἕνα μόνο ἀντικ. σέ μία πτύσει ἢ πολλὰ σπὴν ἴδια πτύσει, **π.χ.:** **Τίμα** τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. (αἰπατ.) // **ἕνα** δίπτωτο ῥ. μπορεῖ νά δέχεται δύο ἀντικ. σέ δύο διαφορετικὰς πτώσεις ἢ πολλὰ σπὴν μία ἢ τὴν ἄλλη ἢ καὶ τίς δύο πτώσεις, **π.χ.:** **Ἐλάλιε** ταῦτα τοῖς ἔχλοισ καὶ τοῖς μαθηταῖς. (αἰπατ. + δοτ.)

Διαδίκτυακά μαθήματα γιὰ τὴν κατανόηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσας

«Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ μίλησε ὁ Ὅμηρος ὡς τὰ σήμερα, μιλοῦμε, ἀνασαινομε καὶ τραγουδοῦμε μέ τὴν ἴδια γλώσσα», Γιώργος Σεφέρης

νύσσω (ῥ., κεντῶ μέ κάποιο ὀξύ ὄργανο, διαπερῶ, διατριπῶ) → νύξη (ἔμμεση ἀναφορὰ σέ κάτι), νυστέρι.

νωχελίη (οὔσ., βραδίτης, ἀδράνεια, ὄκνος, νωθρότης) → νωχέλεια, νωχελής (δυσκίνητος).

οἰδάνω (ῥ., πρήσκω, φουσκῶνω· καὶ οἰδέω: ἐξογκοῦμαι, πρήσκομαι· οἶδος= πρήσμα) → οἰδημα, Οἰδίπους.

ὄλλυμι (ῥ., καταστρέφω, ἐξαφανίζω· μέλλ. ὀλέσω) → ὄλεθρος, ὀλέθριος, πανωλεθρία (βαρυτάτη ἦττα, ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή), ἀπόλεια.

Ὀμηρικό Λεξικό Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, ἔκδ. 1888

αἰτέω-ῶ (αἰτέομαι-οῦμαι)

θέμα-αἰτε-

παράγωγα/σύνθετα:

αἴτησις, αἴτημα, αἴτητός, αἰτιατός, ἀναίτιος, ἀπατητικός, ὑπατιότητα, αἰτιοκρατία, αἰτιολογία, αἰτιατικὴ (πτώση),

σύνθετα ρήματα καὶ οὐσιαστικά:

ἀνταιτῶ (αἰτῶ ὡς ἀνταλλαγμα) → ἀνταιτήσις,

ἀπαιτῶ → ἀπαιτήσις

ἐξαιτῶ (ζητῶ παρακλητικῶς, παρακαλῶ)· ἐξαιτοῦμαι (σῶζω διὰ παρακλήσεων) → ἐξαιτήσις (μεσολάβησις)

μεταιτῶ (ζητῶ μερίδιο) → μεταιτίσις (συναίτιος)

παραιτοῦμαι (παρακαλῶ γιὰ κάτι, ἱκετεύω· πείθω διὰ παρακλήσεων· ἐγκαταλείπω

κάτι μέ τὴ θέλησή μου) → παραίτησις (ἐνθερμος παράκλησις, ἱκεσία· ἀποποίηση·

ἀπάρνηση δικαιωμάτων)

Ποιὲς ἀπὸ τίς λέξεις τῆς στήλης Β' ἔχουν ἐτυμολογικὴ συγγένεια/κοινὴ ρίζα μέ τίς λέξεις τῆς στήλης Α'; Κυκλώστε τίς σωστές.

A'	B'
εἰλλω	εἰλωτας, εἰλητάριον, εἰλέος, ἐξιλέωνω, ἴλη, οὐλαμός, ἐνείλημα

w w w . a g i o s - g e r a s i m o s . g r

Αθήνα 2019

Αριθμητικά - Μετοχές - Απαρέμφατα

α. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Αριθμητικά ονομάζονται οι λέξεις οι οποίες δηλώνουν όρισμένο πλήθος ή μέτρο και είναι: α) **επίθετα** ή β) **ουσιαστικά** ή γ) **ἐπιρρήματα**.

Τά ἀριθμητικά ἐπίθετα λέγονται:

1) **ἀπόλυτα**, όταν δηλώνουν ἀπλῶς ὀρισμένο **πλήθος ἀπολύτως**, δηλαδή ἀσχέτως πρὸς ἄλλα: π.χ. *εἷς στρατιώτης, δέκα βιβλία,*

2) **τακτικά**, όταν δηλώνουν τὴν **τάξη**, δηλαδή τὴν θέση, τὴν ὁποία κατέχει κάτι ἐντὸς μιᾶς σειρᾶς ὁμοειδῶν:

π.χ. *ἡ δεκάτη ἡμέρα τοῦ μηνός
τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ πολέμου.*

ὡς Πῶς σχηματίζονται τὰ τακτικά ἀριθμητικά ἐπίθετα

Τὰ περισσότερα τακτικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων, ἀφοῦ σέ αὐτὸ προστεθεῖ:

μέχρι τὸ 19 ἢ κατάληξη **-τος**, ἐνῶ **ἀπὸ τὸ 20** καὶ πάνω ἢ κατάληξις **-στός**

π.χ. (τρία) *τρι-τος*, (δέκα) *δέκα-τος*,
(εἴκοσι) *εἴκο-στός*, (τριάκοντα) *τριακο-στός*, (χίλιοι) *χιλιο-στός*.

3) **χρονικά**, όταν δηλώνουν **χρόνο**, δηλαδή τὸν ἀριθμὸ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποία συμβαίνει κάτι, ἀφοῦ αὐτὸ ἄρχισε μία προηγούμενη ἡμέρα:

π.χ. *ἐναταῖος* ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας (= τὴν ἐνάτην ἡμέραν, ἀφότου ξεκίνησε).

ὡς Πῶς σχηματίζονται τὰ χρονικά ἀριθμητικά ἐπίθετα

Τὰ χρονικά ἐπίθετα σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν τακτικῶν, ἀφοῦ σέ αὐτὸ προστεθεῖ ἢ κατάληξη **-αῖος**:

π.χ. (τρίτος) *τριπ-αῖος*, (τέταρτος), *τεταρτ-αῖος* πυρετός

4) **πολλαπλασιαστικά**, ὅταν δηλώνουν ἀπὸ πόσα μέρη συνίσταται κάτι:

π.χ. *ἄλμα τριπλοῦν.*

ὡς Πῶς σχηματίζονται τὰ πολλαπλασιαστικά ἀριθμητικά ἐπίθετα

Τὰ περισσότερα πολλαπλασιαστικά ἀριθμητικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων, ἀφοῦ σέ αὐτὸ προστεθεῖ ἢ κατάληξη **-πλοῦς**:

π.χ. (τρία) *τρι-πλοῦς*, (ἑπτὰ) *ἑπτα-πλοῦς*.

5) **ἀναλογικά**, ὅταν δηλώνουν ποιά εἶναι ἡ **ἀναλογία** ἑνὸς ποσοῦ πρὸς ἄλλο ποσὸ ὁμοειδές, δηλαδή πόσες φορές ἓνα ποσὸ εἶναι μεγαλύτερο ἄλλου ὁμοειδοῦς ποσοῦ:

π.χ. ὁ τῶν Περσῶν στρατός ἦν *δεκαπλάσιος* τοῦ (ἐνν.: στρατοῦ) τῶν Ἑλλήνων.

ὡς Πῶς σχηματίζονται τὰ ἀναλογικά ἀριθμητικά ἐπίθετα

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀναλογικά σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἀπολύτων, ἀφοῦ προστεθεῖ σέ αὐτὸ ἢ κατάληξη **-πλάσιος**:

π.χ. (τρία), *τρι-πλάσιος*, (δέκα) *δεκα-πλάσιος*.

*** Πῶς κλίνονται**

Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά, ἀπὸ τὸ πέντε μέχρι τὸ ἑκατὸ εἶναι **ἄκλιτα**. Ἀπὸ τὸ διακόσιοι (διακόσιαι, διακόσια) καὶ πάνω εἶναι τρικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

*** Τὰ τέσσερα πρῶτα ἀπόλυτα ἀριθμητικά κλίνονται ὡς ἐξῆς:**

ὄν.	εἷς	μία	ἓν	δύο*	τρεις	τρία	τέτταρες	τέτταρα
γεν	ἑνός	μιᾶς	ἑνός	δυοῖν	τριῶν		τεττάρων	
δοτ	ἐνί	μιᾶ	ἐνί	δυοῖν	τρισίν		τέτταρσι	
αἰτ	ἓνα	μίαν	ἓν	δύο	τρεις	τρία	τέτταρες	τέτταρα

* Τὸ δύο λαμβάνεται καὶ ὡς ἄκλιτο